

בכא בתרא ז'

שנים שגרים בבית א' ונשבר התחתון רב הגמרא הביאה, שנחלקו בשייכות שותפים
חמא א' שהעליון מעכב מלבנות ובניין. ומביאה מעשה, בשני אנשים שהיו
גרים בבית אחד, אחד בעליית הבית והאחד בבית¹¹¹, והכתלים התחתונים שקעו
בארץ, עד שהתחתון לא יכל להיכנס אלא אם כן התכופף. אמר התחתון לעליון,
בוא ונסתור את הבית ונבנה אותו מחדש. אמר לו העליון, אני גר בעליה כראוי.
אמר לו התחתון, אסתור אותו אני ואבנה משלי. אמר לו העליון, אין לי מקום
לדור. אמר לו התחתון, אשכור לך מקום, אמר לו העליון, איני יכול לטרוח. אמר
לו התחתון, איני יכול לדור בביתי מפני עליתך. ואמר לו העליון, שחה קומתך¹¹²
עד כריסך והכנס. אמר רב חמא, בדין העליון יכול לעכב אותו מלבנות.

כשקורות העליה לא מגיעות למטה אבל זה רק כאשר קורות העליה אינן מגיעות
מ' וכשלא התנו למטה מעשרה טפחים, אבל כשהן מגיעות למטה
מעשרה, בעל הבית יכול לומר לו הבית למטה מעשרה הוא רשותי והוא לא
משועבד לך. והוא שלא התנו זה עם זה, אבל אם התנו כשחלקו שאם תשפל עלייה
יסתרו את הבית ויבנוהו, סותרים ובונים את הבית ואת העליה.

עד כמה תשפל ואמרו משם ר"נ כאותה ששנינו ועד כמה תשפל העליה, והתחתון יכול
גובהו כחצי ארכו וחצי רחבו לכפות את העליון לסתור ולבנות,
כשהתנו זה עם זה? אמרו החכמים לפני רבה, משם מר זוטרא בנו של רב נחמן,
שאמר משם רב נחמן, כאותה ששנינו בהמוכר פירות המקבל עליו מחבירו לבנות
לו בית עושה את גובהו כחצי ארכו וחצי רחבו כבנין ההיכל, שארכו היה ארבעים,
רחבו עשרים, וגבהו שלשים. ואמר להם רבה, האם לא אמרתי לכם, לא תתלו
ברב נחמן 'בוקי סריקי', דברים ריקנים. כך אמר רב נחמן, כמו שאנשים גרים.
ואמר רב הונא בנו של רב יהושע, השיעור הוא באופן שמכניסים חבילות קנים
ארוכים ומחזיר את עצמו לכל הצדדים.

רב חמא א' באדם שבנה כותל אחרי חלונות אדם אחד בנה כותל מאחורי החלונות של
של חברו שמעכבו בדין פ' משתמש בתבן וצב¹¹³ חברו, וכשחברו אמר לו אתה מאפיל עלי,
אמר לו אסתום לך את חלונותיך ואפתח לך למעלה מכותלי בגובה כותליך חלונות
אחרים. ואמר לו, אתה תערער את הכותל שלי כשתפתח בו חלונות. אמר לו,
אסתור את הכותל שלך מלמעלה עד מקום החלונות ואבנה אותו ואעשה חלונות
למעלה מכותלי. ואמר לו כותל שהוא ישן מלמטה וחדש מלמעלה אינו עומד,
שאינן הטיט החדש נדבק יפה בטיט היבש הישן. אמר לו, אסתור את כותלך עד

111 כשהאחים חלקו אחד לקח את הבית והאחד את העליה. רש"י.

112 ולר"י נראה מלשון שפשוף שמתחכך בארץ. תוס'.

הקרקע, ואבנה אותו מחדש, ואעשה בו חלונות למעלה. ואמר לו שכותל אחד חדש בבית ישן אינו מתקיים. אמר לו, אסתור את כל הבית ואבנה בית חדש, ואמר לו אין לי מקום לדור בו. וכשאמר לו אשכור לך מקום אמר לו לא אטרח. אמר רב חמא בדין הוא יכול לעכב. שואלת הגמרא, הרי רב חמא אמר בשני המקרים אותו דבר ומדוע הגמרא צריכה להשמיע את הדין גם במקרה הזה?¹¹³ מבארת הגמרא, שהחידוש הוא שאפילו שאינו משתמש בבית אלא לעצים ותבן ואין הוא גר בתוכו הוא יכול לומר איני רוצה לטרוח ולהוציא העצים והתבן.

ב' שחלקו אחד איספלידא וא' תרביצא הגמרא מביאה מעשה, בשני אחים שחלקו, אין בעל האיספלידא יכול לעכב בעדו ובחלקו של אחד הגיע 'אספלידא', טרקלין יפה¹¹⁴, ולחלקו של האחד הגיע 'תרביצא', גינה שבצד הטרקלין שמאירה לתוכו. וזה שקיבל את הגינה בנה כותל על פי הטרקלין ואמר לו בעל הטרקלין אתה מאפיל עלי. ואמר לו אני בניתי בשלי, ואין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים שהרי עכשיו חלקנו¹¹⁵. אמר רב חמא, בדין הוא אמר לו זאת, ואין בעל האספלידא יכול לעכב בעדו.

ב' אחים שחלקו הא' שדה לבן וה' אמר רבינא לרב אשי, במה הדבר שונה ממה שדה כרם ששנינו בברייתא, שני אחים שחלקו ירושה, אחד מהן נטל שדה כרם, ואחד מהן נטל שדה לבן. יש לו לבעל הכרם ארבע אמות בשדה לבן, לעבודת הכרם שחורשים אותה בשוורים, שעל מנת כן חלקו? אמר לו רב אשי, שם מדובר שבעל הכרם נתן לבעל השדה לבן דמים של עילוי הכרם, ולכן הוא מקבל כרם עם עבודתו. שאל אותו רבינא, האם כאן לא עלו זה לזה? האם זה שלקח את הגינה היה שוטה שלקח גינה ריקה כנגד בית בנוי ולא לקח עילוי דמים? אמר לו רב אשי, אפילו שעלו זה לזה וקיבל ממנו את דמי הלבנים הקורות¹¹⁶, דמי האויר לא קיבל.

שם בעלמא חלק לו שואלת הגמרא, שיאמר לו חלקת לי 'אספלידא', ונתתי עבור זה עילוי דמים, ועכשיו אתה עושה אותה 'אידרונא', חדר אפל ואני נתתי את עילוי הדמים רק על מנת שאקבל 'אספלידא'? אמר רב שימי בר אשי, שם בעלמא חלק לו, ושמה הוא 'אספלידא'.

113 תוס' מקשים הרי השמיעו כאן שכותל חדש על כותל ישן אינו מתקיים. ולעיל השמיעו את הדין אם הקורות הגיע למטה מ'. וי"ל שהוא דבר פשוט שכותל חדש על כותל ישן אינו מתקיים. תוס'.

114 בערוך פירש מערה כמו שמתרגמים מפני שאל במערה ואור"י שכאן אינו יכול להיות מערה שאין בה קורות וקרשים וכן אין בה אור. ומפרש ר"י שאיספלידא היא אכסדרה שיש בה אור מצדה הפתוח. תוס'.

115 פירוש רש"י. התוס' תמנה האם הוא יכול להאפיל שלא יהיה לו אור כלל, ועוד קשה מה אמרו באוריא לא עלו הדדי, הרי בית ללא אור אינו שוה כלום. ומפרש ר"ת שהוא היה יכול לראות מהאיספלידא את שדותי דרך התרביצא, ונקרא אידרונא מפני שא"א להביט למרחוק. ור"י מפרש שהיה מאפיל עליו שלא יהיה אור גדול כמו שצריכים באכסדרה. תוס'.

116 הורדי במקום הורדי וכן בכת"י ברא"ש וברי"ף. רש"ש.

ואפילו שאינו כשאר אספלידא לא בטל שמו. כמו ששינו בברייתא, האומר לחברו 'בית כור עפר אני מוכר לך', אף על פי שאינו אלא לתך הגיעו, שלא מכר לו אלא שם בית כור, והוא שנקרא בית כור¹¹⁷. 'פרדס אני מוכר לך' אף על פי שאין בו רמונים הגיעו, שלא מכר לו אלא שם והוא שנקרא פרדס. 'כרם אני מוכר לך' אע"פ שאין בו גפנים הגיעו, שלא מכר לו אלא שם והוא שנקרא כרם. דוחה הגמרא שאין משם ראייה, ששם מוכר יכול לומר ללוקח, מכרתי לך דבר שנקרא בשם זה. כאן יכול לומר לו, חלקתי על דעת שאדור בו כמו שדרו אבותי.

מר ינוקא ומר קשישא אמרו לרב מר ינוקא ומר קשישא¹¹⁸ בניו של רב חסדא אמרו לרב אשי נהרדעי לטעמם לרב אשי, רב חמא שהוא מנהרדעא שאינו שובר

שיכול לומר שאדור בה כמו שדרו אבותי ולשם כך חילקנו, אמר זאת לטעמם כשיטתם של נהרדעי, שהוא שמואל שגר בנהרדעא. שאמר רב נחמן בשם שמואל, האחיים שחלקו וזה לקח שדה לצפון, וזה לדרום, אין להן¹¹⁹ לאל דרך זה על זה¹²⁰, ולא חלונות¹²¹ זה על זה, ולא סולמות זה על זה¹²², ולא אמת המים זה על זה¹²³. והזהרו בהן שהלכות קבועות הן, ורבא אמר יש להן.

מעשה בשטר של יתומים, שיצא עליו שובר שהוא פרוע לאביהם. אמר רב חמא, שלא גובים בו מפני שיצא עליו שובר. ולא קורעים אותו, שמא כשיגדלו יביאו ראייה וירעו את השובר, שיוכיחו שעדי השובר הם עדי שקר.

שאל רב אחא בנו של רבא לרבינא מה ההלכה? ואמר לו בכולם הלכה כרב חמא חוץ מאשר בשטר של יתומים שיצא עליו שובר, מפני שלא מחזיקים עדים בשקרנים. מר זוטרא בנו של רב מרי אמר, גם בזה הלכה כרב חמא, שהרי יש ריעותא בשובר. שאם הוא שובר טוב, היה צריך להוציאו בחיי אביהם, ומכך שלא הוציאו נראה שהוא זייף אותו.

משנה

כופין אותו לבנות בית שער ודלת בני חצר שבאו לבנות בית שער לשומר הפתח לחצר היושב שם¹²⁴, ודלת לחצר לנעול אותה, כופין את

117 וכגון שלוקח יודע שיש לו קרקע שנקרא כך. ואין להקשות נאמר שהדמים מוכיחים מפני שמדובר כשהוויל ואינו נותן אפ' דמי לתך, או שנתן לו דמי לתך ואם לא נקרא בית כור הלוקח יכול לומר או שתתן לי בית כור שלם או שתחזיר את מעותי, ואם נקרא בית כור הגיעו. תוס'.

118 מר ינוקא היה הבן הגדול שנולד לרב חסדא בהיותו צעיר, ומר קשישא היה הבן הקטן שנולד כשרב חסדא היה זקן. תוס'.

119 ואביו רגיל להיות לו ליכנס דרך זו לתוך זו אין יכול לומר דרך לי עליך.

120 שמואל לשיטתו שפוסק כר' עקיבא שמוכר בעין יפה מוכר. תוס'.

121 לערער על סתימת אורו.

122 אם נטל זה בית וחצר וזה נטל עלייה אין לו לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו. רש"י. ור"י הקשה הרי זה כמו אין להם דרך זע"ז. ור"י מפרש כשזה לקח בית זה עליה אין לו לסמוך הסולם בכותל הבית. תוס'.

123 להביאה מן הנהר דרך שדהו של זה לתוך שלו.

124 ומרחיק את בני רשות הרבים מלהציץ בחצר.

בן החצר שאינו רוצה לסייע איתם. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל החצרות ראויות לבית שער. כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים וברית. רשב"ג אומר לא כל העיירות ראויות לחומה. כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר, לשאת עמהם בעול? שנים עשר חדש. קנה בה בית דירה, הרי הוא כאנשי העיר מיד.

גמרא

אליהו לא דיבר עם חסיד שעשה שואלת הגמרא, האם בית שער הוא מעליותא, והרי אותו חסיד שאליהו היה רגיל לדבר עמו, עשה בית שער לחצרו ואליהו לא דיבר עמו יותר. מפני שבית השער עוצר את קולם של העניים הצועקים ולא מכניסים אותם לבית? עונה הגמרא, שכאשר בית השער הוא בפנים החצר הוא גריעותא, מפני שדלת החצר נעולה והעני צועק ובית השער שבפנים עוצר את קולו. אבל כשבית השער הוא מחוץ לחצר, הוא אינו עוצר בפניו, שהרי העני נכנס לתוכו¹²⁵. או שנאמר, שבשניהם מדובר כשבית השער מבחוץ¹²⁶, כאן כשיש לו דלת, כאן כשאין לו דלת. או שנאמר, שבשניהם מדובר שיש לו דלת, כאן כשיש לו פותחת ובכל שעה אפשר לפתוח את הדלת מבחוץ, כאן כשאין לו פותחת. או שבשניהם יש לו פותחת, כאן כשהפותחת היא מבחוץ והעני יכול לפתחה ולהכנס לחצר, וכאן כשהיא מבפנים.

רשב"ג או' חצרות שלא סמוכות לרה"ר אינן ראויות לבית שער וחכ"א לעתים דוחקים הרבים שנינו בברייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל חצרות ראויות לבית שער.

אלא חצר הסמוכה לרשות הרבים ראויה לבית שער, ושאינה סמוכה לרשות הרבים אינה ראויה לבית שער. וחכמים סוברים, שגם בחצר שאינה סמוכה לרשות הרבים צריך בית שער, מפני שלפעמים בני רשות הרבים נדחקים ונכנסים.

שנינו בברייתא, כופין אותו לעשות לעיר חומה דלתים ובריה, ורבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל העיירות ראויות לחומה. אלא עיר הסמוכה לספר ראויה לחומה, ושאינה סמוכה לספר אינה ראויה לחומה. וחכמים סוברים, שכל מקום ראוי לחומה, שלפעמים באים גייסות גם לעיר שאינה סמוכה לספר.

ר"י א' לר"א גובים לחומת העיר שאל רבי אלעזר את רבי יוחנן, האם כשגובים לפי ממון לחומת העיר גובים לפי נפשות או גובים לפי שבת

ממון¹²⁷? אמר לו רבי יוחנן, גובים לפי ממון. ואלעזר בני קבע בה מסמרות לקבוע כך את הדין, הזהר לדון כן ולא תזוז ממנה. ויש אומרים שרבי אלעזר שאל את רבי יוחנן, האם גובים לפי קירוב בתים, שבית הקרוב לחומה צריך את הגנת חומת

125 וכשאין לו דלת.

126 תוס' כתבו שלא גורסים הא והא מגואי מפני שכאשר הוא מבפנים אין לחלק בין אם יש דלת או לא, ואם יש פותחת או לא. כיון שהוא הרע בכל ענין כיון שהעני אינו יכול לבוא אלא עד פתח החצר. תוס'.

127 כיון שאין כאן סכנת נפשות, אלא היא נעשית להגנת הממון, כיון שהגייס בא בשביל ממון. תוס'.

העיר יותר מן הרחוק, או גובים לפי ממון? ואמר לו, גובים לפי קירוב הבתים¹²⁸, ואלעזר בני קבע בה מסמרות.

ר"ל א' ת"ח אינם צריכים שמירה רבי יהודה נשיאה, הטיל את הוצאות בניית חומת העיר גם על החכמים. אמר ריש לקיש, שלומדים

שחכמים אינם צריכים שמירה מהכתוב בתהילים: "אֶסְפְּרָם מִחוּל יְרֵבוֹן הַקִּיצִיתִי וְעוֹדֵי עִמָּךְ". כיצד הכתוב אומר על הצדיקים¹²⁹ שהם מרובים יותר מחול. הרי כתוב על כל ישראל: "וְכִחוּל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם" שהם כחול אשר על שפת הים, האם הצדיקים עצמם ירבו מחול? אלא הכתוב אומר: "אֶסְפְּרָם מִחוּל יְרֵבוֹן" על מעשיהם של הצדיקים. וקל וחומר, אם החול שהוא מועט ממעשיהם של צדיקים מגין על הים. והוא לחומה לים ככתוב בירמיה: "אֲשֶׁר שָׁמַתִּי חוּל גָּבֹול לַיָּם חֶק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרָנָהוּ", ודאי שמעשיהם של צדיקים שהם מרובים מגינים עליהם.

וכשבא לפני רבי יוחנן אמר לו מדוע לא תאמר לו שלומדים זאת מהכתוב בשיר השירים: "אֲנִי חוֹמָה" זו תורה, "וְנִשְׁדֵי כַּמְגָדְלוֹת" אלו תלמידי חכמים. ומכאן שתלמידי חכמים אינם צריכים חומה. וריש לקיש סבר כמו שרבא דרש "אֲנִי חוֹמָה" זו כנסת ישראל¹³⁰, "וְנִשְׁדֵי כַּמְגָדְלוֹת" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

128 ר"ת פירש שהענים הקרובים נותנים יותר מהרחוקים והעשירים הקרובים יותר מהעשירים הרחוקים. אבל העשירים הרחוקים נותנים יותר מהעניים הקרובים מפני שגובים גם לפי ממון. תוס'.

129 שעליהם אמר הכתוב הקודם "ולִי מה יקרו רעִיךְ". תוס'.

130 כנסת ישראל כולם שוים לענין חומה, וגודרים עצמן מלהטמע בעובדי כוכבים. רש"י.

